

Mezheplere ne gerek var?

İzmir Kemeraltı'ndan Serhat Bey: "Mezheplere ne gerek var? Peygamber Efendimiz (asm) zamanında mezhep mi vardı?"

Bir Suda Beş Doğru

Öncelikle şunu belirtelim. Mezhepler dinde ayrımcılık olsun diye çıkmamışlardır. Mezhepler, dinde vahyi, yani Kur'ân'ı ve sünneti açıklayan zengin, isabetli ve sıhhatli yorumlara ulaşmak için akademik seviyede kurulmuş birer okul olarak ortaya çıkmışlardır.

Cenâb-ı Hakk'ın vahiyle sabit kıldığı meselelerde zaten, mezhepler arasında görüş ve uygulama farklılığı yoktur. Ancak vahiy nazarı, sırf rahmeti şümüllü tutmak ve her insanı kucaklayabilmek, hiçbir ihtiyacı dışarıda bırakmamak için her meselede kesin hüküm koymamış, teferruatı âlimlerin içtihatlarına bırakmıştır. Vahiy dininin insan aklına ve düşüncesine duyduğu güven ve itimadın tecellisidir bu.

İnsan fitratına ve tabiatına göre teferruatta bazı farklılıkların bulunması da gayet normaldir. Bediüzzaman Hazretleri'nin verdiği misali hatırlayalım: Bir su, beş muhtelif hastaya göre beş ayrı hüküm alır. Beşi de doğru olur. Denilebilir ki bir su içmede beş doğru olur mu? Olur! Şöyle ki, meselâ bir adam var hastalığının mizacına göre su ilâçtır; buna su tıbben vaciptir. Diğer bir adam var, hastalığı açısından su zehirdir; bu kişiye su tıbben haramdır. Diğer birisine su az zarar verir; tıbben bu adama mekruhtur. Bir diğerine su zararsız menfaat verir; tıbben buna sünnettir. Diğer kişiye ise su ne zararlıdır, ne faydalıdır; buna da su tıbben mubahtır! İçtikçe içebilir; afiyet olsun!¹

Şimdi, suya sadece "ilâçtır; vaciptir, tek doğru budur!" diyebilir misiniz? Bu durumda sudan zarar gören insanlara ne diyeceksiniz? Öyleyse su bazılarına tıbben mekruhtur, bu da doğrudur; bazılarına tıbben haramdır bu da doğrudur, demeniz gerekir. Aksi takdirde herkesi su içmeye mecbur bırakırsınız ki, birçok insan bundan zarar görür ve siz insanları hasta etmiş olursunuz.

Her Hak Mezhebin İctihadı Doğrudur

İşte bir mezhepte farz olan bir husus, diğer bir mezhepte sünnet ise, bunu rahmet

bilmek lâzımdır.

En azından şöyle düşünmeli: Farz olan bu meseleye güç yetiremeyenler, şu mezhebe göre günahkâr olmazlar; çünkü o mezhepte bu mesele sünnettir. Bu durumda bu meseleyi sünnet sayan mezhep, bir takım hallerde, bazı tabiatları en azından gûnahtan kurtarmış olmaktadır. Diğer mezhep de diğer bazı durumlarda insanlara sevap ve feyiz kaynağı göstermiş olmaktadır.

Meselâ, Kurban Bayramı'nda hali vakti yerinde olanların kurban kesmeleri Hanefî Mezhebine göre vacip; Şafiî Mezhebine göre sünnettir.

Bu şu demektir: Kurban Bayramında hali vakti yerinde olduğu halde, herhangi bir özürle kurban kesmeyen Müslüman, Şafiî Mezhebine göre günahkâr olmaz.

Meselâ, Hanefî Mezhebine göre, yanında kocası, babası, erkek kardeşi, oğlu, dayısı... Vs. bir mahremi olmayan zengin kadın bizzat hacca gitmez; yerine vekil gönderir. Ancak Şafiî Mezhebi aynı kadının, kafiylede güvenilir birkaç kadın bulunduğu takdirde, yol emniyeti de varsa bizzat hacca gidebileceğine hükmetmiştir. Hanefî olan bir Müslüman kadının, ihtiyaç olduğunda Şafiî Mezhebinin bu içtihadı ile amel etmesinde hiçbir sakınca yoktur. Her mezhebin içtihadı haktır; ihtiyaç olduğunda amel edilebilir ve edilmelidir.

Mezheplerin Farklı Olması Rahmettir

Netice itibariyle mezhepler arası ihtilâfları ve görüş farklılıklarını; insanların fitratlarına, tabiatlarına, özel durumlarına ve problemlerine sunulan farklı birer "doğru çözüm" saymalı, her insanın her mezhebe değişik zamanlarda ihtiyaç duyabileceğini nazara almalı; her mezhepte muhtelif tabiatlara muhtelif çözümler sunulmuş olacağını dikkatimizden uzak tutmamalıyız.

Bunu da, İslâmiyet'in zengin, içtihadı değer veren, cihanşümül ve merhamet dini oluşunun alâmeti saymalıyız. Halimize, fitratımıza veya problemimize uygun bir çözümü diğer bir mezhepte bulduğumuzda, mezhep taassubuna hiç gerek duymaksızın, o mezhebin sunduğu reçeteden de faydalanmalıyız.

Ancak, bu keyfî olmamalı; farklı bir mezhebin görüşü ile amel edecek isek, bunu mutlaka ciddî bir ihtiyaca binaen yapmalıyız.

Dipnot:

1- Sözler, s. 447.